

Osmunda – kuninglik sõnajalg

Kuningosmunda on aiasõnajalgade hulgas üks võimsamaid, soodsates tingimustes võib ta kasvada kuni kahe meetri kõrguseks.

Osmundad (*Osmunda*) on sõnajalamailma vanimad esindajad, nende jälgi on leitud koguni 200 miljoni aasta vanustes Triase ajastu kivististes Antarktikas. Nendest kaugetest aegadest meieni jõudnud “vanaaegsed” sõnajalad on erinevad, võrreldes “noorematega”.

Tuntumad osmunda liigid on kaneelosmunda (*O. cinnamomea*), Claytoni osmunda (*O. claytoniana*) ja kuningosmunda ehk kuningasõnajalg (*O. regalis*). Kaks esimest kasvavad looduslikult Ida-Aasias ja Ameerika mandril, kuningosmunda on aga kosmopoliit, keda võib kohata nii karmis Arktikas kui ka soojas subtroopikas. Ta kasvab ka Euroopas, Poola ja Lõuna-Rootsi on meile lähimad paigad, kus teda looduses leidub.

Kuningosmunda armastab niiskeid rannikupiirkondi. Aias leidke talle kohti tiigi kaldale, kus on mõnusalt niiske, isegi liigniiske. Sobiv pinnas on happeline ja toitainerikas. Tavaliselt kasvab kuningosmunda 60–180 cm kõrguseks, soodsates tingimustes võib lehtrina kasvav puhmik ulatuda aga kuni kahe meetri kõrguseni.

Kuningosmundat saab edukalt kasvatada ka potis.

Kuningosmunda on üks kõrgemaid aiasõnajalgu.

Helerohelised liitlehed on suvehaldjad. Lehtede ülaossa võivad tekkida omapärased värvilisi eoseid kasvatavad moodustised, mis meenutavad õisi. Noored “õied” on suve hakul valkjasroosad, edaspidi tõmbuvad roheliseks. Siis on eosed valmis. Sügiseks muutuvad eosed pruuniks, siis nad enam ei idane.

Kuningosmunda on ükskõikne temperatuuride suhtes, ta talub hästi nii külma kui ka kuumat ja kasvab võrdset hästi nii varjus kui päikese käes. Külmal lumevaesel talvel vajab ta meil siiski katet. Väga niiskel pinnasel saab osmunda kasvada tänu oma tugevale, peaaegu nagu traatjale juurestikule.

Osmunda paljundamine on omaette keerukas ettevõtmine. Idanemisvõimelised on vaid rohelised eosed, need tuleb külvata ühe nädala jooksul pärast valmimist. Eosed valmivad maist juunini. Noored taimed arenevad aeglaselt, õiget kasvuaega jääb seetõttu ainult paar kuud. Istutamiskõlblike taimede saamiseks kulub vähemalt neli aastat.

Osmunda noori võrseid kasutatakse Korea ja Jaapani köögis söögiks, nende maitse meenutab sparglit. Juurtest ja risoomist tehakse kiudu, mida lisatakse orhideede jt epifüüttaimede kasvusubstraadile. Slaa-

Eostega moodustised lehtede ülaosas meenutavad õisi. Idanevad vaid rohelised eosed. Sügiseks muutuvad eosed pruuniks.

vi mütoloogias arvatakse, et osmundal on võime võita deemoneid ja et ta aitab aru saada puude keelest.

Kuningosmunda on pikaealine aiasõnajalg. Ta on igati väärikas suhtluspartner nii tõsisele aiandushuvilisele kui ka algajale aednikule. See uhke sõnajalg kasvab hästi ka potis, talveaias võib ta krunti istutada. Kuningosmundat on kerge kasvatada, kui järgite vaid kasvunõudeid.

AIVAR KALJUSTE

sõnajalakasvataja
www.ennotalu.pri.ee